

EVROPSKÁ KOMISE

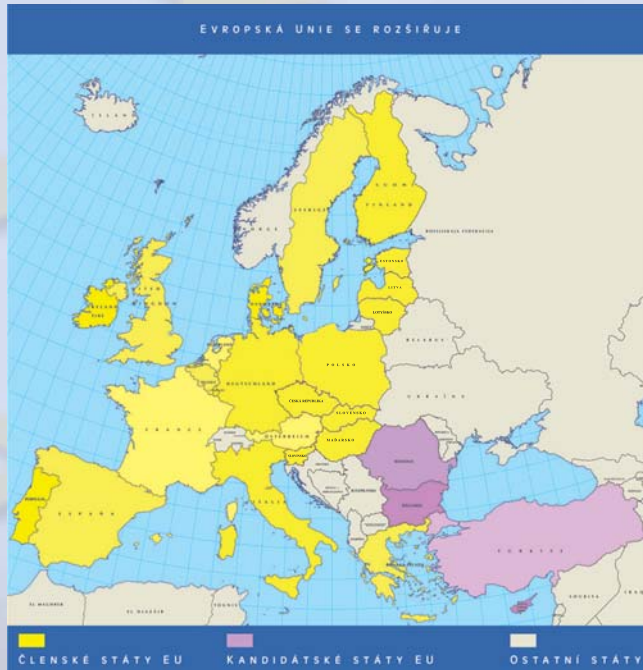
Informační centrum Evropské unie
e-mail: info@iceu.cz

www.evropska-unie.cz

Evropská unie **v kostce**

1. Vznik EU
2. Instrukce EU
3. Rozhodování v EU
4. Rozpočet EU
5. Politiky EU
6. Jednotný vnitřní trh a jeho čtyři svobody
7. Základní práva občanů EU
8. Členské státy EU
9. Evropská ústavní smlouva

Předmluva

Dnes považujeme existenci EU za něco zcela samozřejmého. Nebylo tomu vždy tak. Abychom mohli pochopit, proč a s jakým cílem toto Společenství vzniklo, musíme se vrátit o více než půlstoletí zpět, do doby po druhé světové válce, kdy Evropu ovládal chaos a hlad, pocit rozkladu hodnot a nejistota doprovázející počátek studené války a rozdělení Evropy na východ a západ.

Demokratická část Evropy se musela sjednotit. Celý integrační proces začal v roce 1951 spojením dvou strategických odvětví, uhelného a ocelářského průmyslu Francie a Německa, ke kterému se přidaly země Beneluxu a Itálie. Následovala postupná integrace v hospodářské oblasti, jednotný trh, jednotná měna. Dnes diskutujeme o otázkách politické integrace, o společné obranné a bezpečnostní politice, o společné zahraniční politice, atd.

Z Evropské unie se stala jedna z nejsilnějších ekonomik světa. Nyní se musí dále sjednocovat, aby mohla efektivně čelit výzvám dnešní doby. Evropská integrace není výsledkem plánování „evropských byrokratů“, je výsledkem mnohaletého úsilí výjimečných osobností, demokraticky zvolených vlád a jednotlivců. EU buduje již několik generací a její podstata se dá shrnout následujícími slovy: prosperita, stabilita, solidarita a bezpečnost.

Evropská ústavní smlouva

První zasedání Konventu se uskutečnilo 28. února 2002. Poslední zasedání proběhlo 10. července 2003 a Konvent při něm předložil výsledek své práce, návrh evropské ústavní smlouvy.

O návrhu ústavní smlouvy v současné době jedná mezivládní konference. Pokud bude ústavní smlouva přijata, začne platit od roku 2009.

Více o Konventu na:
www.european-convention.eu.int

Evropská ústavní smlouva

Veškeré Konventem navrhované institucionální úpravy by měly vstoupit v platnost od 1. listopadu 2009, tedy poté, co se během léta roku 2009 ustaví nově zvolený Evropský parlament, a poté, co bude jmenována nová Evropská komise.

Konvent o budoucnosti EU

Na zasedání Evropské rady v Laekenu v prosinci 2001 bylo rozhodnuto o svolání shromáždění, tzv. Konventu, jehož cílem bylo posoudit klíčové otázky týkající se budoucího vývoje a směřování EU. Konvent byl složen z 15 hlav států nebo vlád členských zemí (jeden za každý členský stát), 30 poslanců národních parlamentů (dva za každý členský stát), 16 poslanců Evropského parlamentu a dvou zástupců Komise. Konventu se účastnili také zástupci nových členských států. Konvent měl celkem 105 členů, kteří se pravidelně scházeli. Projednával otázky zásadního charakteru, například vytvoření ústavní smlouvy EU, zjednodušení smluv, vymezení pravomocí mezi EU a členskými státy, včlenění Charty základních práv občanů EU do smluvního rámce EU atd.

1. Vznik EU

Dnešní Evropské unii předcházelo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), které vzniklo v roce 1952. Jeho šest zakládajících členů - Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo - po útrapách 2. světové války a tzv. studené války, která představovala hrozbu ozbrojeného konfliktu, spojilo dvě klíčová odvětví průmyslu (uhlí a ocel), aby se do budoucna zamezilo další válce.

Myšlenku hospodářské integrace tyto státy prohloubily tím, že se v březnu 1957 shodly na podmínkách vytvoření Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) a Evropského hospodářského společenství (EHS).

Tato tři společenství - ESUO, Euratom a EHS - jsou jádrem dnešní Evropské unie. Smlouvy, které je založily, byly od té doby revidovány a rozšířeny, např. v roce 1992 v Maastrichtu (Smlouva o EU), v roce 1997 v Amsterdamu (Amsterodamská smlouva) a naposledy v roce 2000 v Nice (Smlouva z Nice). Platnost Smlouvy o ESUO v roce 2002 vypršela.

O zjednodušení dnes již nepřehledného smluvního rámce a přejítí nové tzv. ústavní smlouvy současně jedná mezivládní konference. Pokud by členské státy dospěly ke shodě, začala by ustanovení a změny nové smlouvy platit od roku 2009. Do té doby bude platit Smlouva z Nice.

Od roku 1973 začaly ke Společenství postupně přistupovat další evropské země a od května 2004 má EU 25 členských států. Zbývající kandidátské země Bulharsko a Rumunsko mají v plánu přistoupit v roce 2007. S Tureckem, kterému byl přiznán status kandidátské země, jednání o vstupu ještě nebyla zahájena.

2. Instituce EU

RADA EU

je tvořena ministry vlád členských zemí. Například Radu pro životní prostředí tvoří 25 ministrů životního prostředí z členských států a podobně existují Rady i pro ostatní resorty (finance, zahraniční politika, atd.). Rada představuje hlavní rozhodovací orgán Evropské unie a s Evropským parlamentem schvaluje rozpočet Unie. Koordinuje směry politiky a aktivít členských států. Nejvyšší úroveň představuje **Evropská rada**, v níž zasedají hlavy států a vlád členských zemí Evropské unie. Rada EU zasedá v Bruselu a v Lucemburku.

www.ue.eu.int/en/summ.htm

EVROPSKÝ PARLAMENT

tvoří přímo volení zástupci ze všech členských států. Parlament není rozdělen podle národnosti poslanců, ale podle politické příslušnosti. V některých oblastech se o legislativní pravomoci dělí s Radou, v jiných má důležitou poradní funkci. Zvláště širokou pravomoc pak má EP v oblasti rozpočtu Unie. Schvaluje nominaci komisařů, má právo „interpelovat“ Evropskou komisi a dohlíží na činnost Rady. Zasedá v Bruselu a ve Štrasburku. Schvaluje smlouvy o přistoupení nových členů. Voleb do EP v červnu 2004 se zúčastní i občané všech nově přistoupivších zemí. Celkový počet poslanců EP tak stoupne na 732 a ČR bude zastupovat 24 poslanců.

www.europarl.eu.int/presentation/default_cs.htm (česky)

www.europarl.eu.int/home/default_en.htm

Evropská ústavní smlouva

Konvent svůj výsledný návrh předložil na zasedání Evropské rady v Soluni dne 19. června 2003.

O jeho přijetí či nepřijetí a možných modifikacích v současné době rozhoduje mezivládní konference.

Podle návrhu by se nová smlouva měla jmenovat Návrh Smlouvy o založení Ústavy pro Evropu a měla by mít následující části:

- ★ **I. ústavní část**, která představuje 59 článků, ve kterých definuje Unii, její hodnoty a cíle, rozdělení pravomocí mezi orgány Unie a členské státy, instituce, legislativní nástroje, finanční rámec (rozpočet) a členství v Unii;
- ★ **II. Charta základních práv občanů EU**, která včleněním do právního rámce Unie nabývá právní síly;
- ★ **III. politiky a fungování Unie** - tato oblast popisuje jednotlivé oblasti (politiky Unie), ve kterých se členské státy rozhodly ve větší či menší míře spolupracovat. Včleňuje do návrhu ústavy mnoho článků existujících smluv;
- ★ **IV. obecná a závěrečná ustanovení** - např. postup při ratifikaci a změně ústavy.

9. Evropská ústavní smlouva

Myšlenka sepsat ústavní smlouvu není nová. Dvakrát se o její realizaci pokusil Evropský parlament, poprvé v roce 1984, kdy Altiero Spinelli předložil svůj návrh Smlouvy zakládající Evropskou unii, která později posloužila jako základ pro Smlouvu o založení Evropské unie, přijatou v roce 1992 v Maastrichtu, podruhé v roce 1994, kdy poslanec Evropského parlamentu Fernand Herman předložil návrh Ústavy Evropské unie.

Pro jednání o ústavní smlouvě byla svolána speciální instituce, tzv. **Konvent**. Jeho fungování se již jednou dobře osvědčilo při sestavování Charty základních práv občanů EU, která byla vyhlášena v roce 2000. Konvent zasedal celkem 17 měsíců (28. únor 2002 - 10. červenec 2003) a dokument, který předložil, se jmenuje Návrh Smlouvy o založení Ústavy pro Evropu.

Úlohou Konventu bylo projednat a připravit návrh budoucího evropského vývoje a směřování evropské integrace. Otázek, které Konvent diskutoval, bylo mnoho. Od institucionálních otázek (složení Komise, hlasování kvalifikovanou většinou v Radě, atd.) přes otázky zjednodušení celého smluvního rámce Unie (vytvoření jen jediné evropské smlouvy, včlenění všech dosavadních platných smluv, redukce počtu legislativních nástrojů) až po přidělení právní subjektivity Unii a přistoupení k Evropské úmluvě o lidských právech.

Instituce EU

EVROPSKÁ KOMISE

má 20 členů (komisařů), kteří jsou jmenováni po dohodě mezi členskými státy a schváleni ve funkci Evropským parlamentem. Činnost Komise by se dala přirovnat k činnosti vlády a jejího aparátu. Evropská komise navrhuje novou legislativu a spolu s Evropským soudním

dvorem dohlíží na její dodržování a správnou aplikaci. Kromě toho má i výkonné pravomoci. Prosazuje a reprezentuje hlavní zájmy celé EU, řídí a dále rozvíjí jednotlivé politiky, stará se o rozvojovou pomoc. Komise sídlí v Bruselu. Po rozšíření, tj. od 1. května 2004, do konce funkčního období Prodiho komise bude každý nový členský stát zastoupen jedním komisařem. Protože se noví komisaři budou teprve „zaučovat“ nebudou mít zatím žádné portfolio, ale budou přiděleni k vybraným komisařům. Od 1. listopadu 2004 do 31. října 2009 bude každá členská země Unie zastoupena jedním komisařem a budou platit ustanovení Smlouvy z Nice.

www.europa.eu.int/comm/index_en.htm

EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR

je nejvyšším právním orgánem Evropských společenství. Interpretuje Smlouvy a z nich odvozenou legislativu (tj. směrnice, nařízení, atd.). Soudní dvůr se zabývá případy sporů členských států nebo jejich občanů s institucemi EU a vydává na požádání národních soudů předběžná opatření týkající se evropského práva. Dvůr se od května 2004 skládá z 25 soudců a 8 advokátů a zasedá v Lucemburku.

www.curia.eu.int

Soud prvního stupně

byl v roce 1989 připojen k Evropskému soudnímu dvoru a zabývá se žalobami jednotlivců a podniků proti rozhodnutím institucí EU.

EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR

je zodpovědný za dohled nad rozpočtem EU, který se musí spravovat v souladu s přísnými finančními pravidly. Dále kontroluje účetnictví orgánů EU. Každý členský stát má v Účetním dvoře svého zástupce.

www.eca.eu.int

PORADNÍ ORGÁNY RADY EU A EVROPSKÉ KOMISE

Hospodářský a sociální výbor

byl ustanoven Maastrichtskou smlouvou (1992); jeho členové zastupují zájmy zaměstnavatelů, odborářů a dalších zájmových skupin z celé EU.

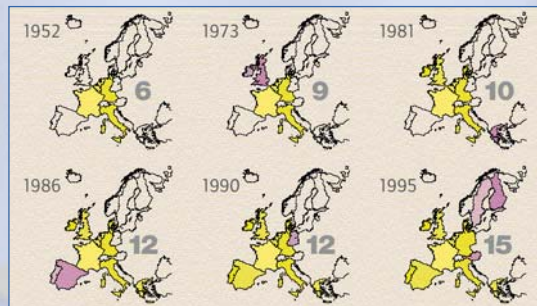
www.esc.eu.int

Výbor regionů

byl rovněž ustanoven Maastrichtskou smlouvou; má zaručovat, že se místní a regionální orgány mohou vyjadřovat k politikám, které se jich přímo dotýkají, např. doprava, vzdělávání a využívání půdy. Skládá se z regionálních a místních zástupců.

www.cor.eu.int

1951	Založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) mezi Německem, Francií, Itálií a zeměmi Beneluxu (Belgie, Lucembursko, Nizozemsko).
1973	1. rozšíření - Dánsko, Irsko, Spojené království
1981	2. rozšíření - Řecko
1986	3. rozšíření - Portugalsko, Španělsko
1995	4. rozšíření - Rakousko, Finsko, Švédsko
2004	5. rozšíření - Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko

7. Základní práva občanů EU

Být občanem EU znamená mít:

- ★ právo na volný pohyb bez hraničních kontrol, právo žít a studovat kdekoli na území Unie
- ★ právo pracovat v jakémkoli členském státě EU za stejných podmínek jako občané příslušného státu
- ★ právo volit a být volen do Evropského parlamentu a v obecních volbách v jiných členských státech
- ★ právo na ochranu diplomatickými a konzulárními úřady jiného členského státu, a to za stejných podmínek jako občané tohoto státu
- ★ právo petiční k Evropskému parlamentu a právo obrátit se na Evropského ombudsmana.

Stejně jako při každém předchozím rozšíření, budou některá z těchto práv novým členským zemím zaručena až po uplynutí krátkého přechodného období po přistoupení.

Instituce EU

Evropská centrální banka

sídlí ve Frankfurtu a určuje měnovou politiku 12 zemí eurozóny (země, kde platí jednotná měna euro), stanovuje úrokové sazby, provádí devizové operace, spravuje rezervy a schvaluje vydávání eurobankovek. Řídící výbor ECB tvoří guvernér všech centrálních bank zemí eurozóny a správní rada.

www.ecb.int

Evropská investiční banka

sídlí v Lucemburku a poskytuje půjčky na projekty podporované Evropskou unií, a to hlavně v méně rozvinutých oblastech.

www.eib.org

Evropská banka pro obnovu a rozvoj

sídlí v Londýně a byla založena v rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Poskytuje půjčky na projekty ve střední a východní Evropě a v bývalém SSSR a financuje se z rozpočtu EU.

www.ebrd.org

3. Rozhodování v EU

V Bruselu, kde se nachází většina evropských institucí, členské státy EU úzce spolupracují a rozhodují vždy společně, ať již jednomyslně nebo kvalifikovanou většinou. Žádný návrh neprojde přes výslovný nesouhlas některého z nich. Legislativní návrhy předkládá Evropská komise. Rada EU, velmi často ve spolupráci s Evropským parlamentem, o nich poté rozhoduje. Ať jsou členské státy Evropské unie velké nebo malé, ať jsou v Unii dlouho nebo krátce, ať jsou více nebo méně ekonomicky rozvinuté, všechny jsou si politicky rovné.

Instituce EU reprezentují dva různé principy: nadnárodní a mezivládní. Z pojmů vyplývá, že mezivládní přístup reprezentuje spolupráci mezi vládami, tedy proces, ve kterém jednotlivé členské státy mohou prosazovat své zájmy. Mezivládní institucí je Rada a Evropská rada. Komise, Evropský parlament a Evropský soudní dvůr představují nadnárodní instituce. Jejich cílem je prosazovat zájmy Unie jako celku. Jedná se o světově zcela ojedinělý institucionální systém, ale dosavadní praxe ukazuje, že funguje.

Existuje také institut tzv. předsednické země. **Předsednictví EU** rotuje a každých 6 měsíců připadá na jinou členskou zemi. Do poloviny roku 2004 předsedá Unii Irsko, po něm bude následovat Nizozemsko. Předsednická země svolává a řídí jednání členských států a také určuje jejich náplň podle předem stanovených priorit.

Jednotný vnitřní trh a jeho 4 svobody

Navíc v roce 2001 většina členských zemí (v současnosti 12) zavedla do oběhu **společnou evropskou měnu euro**. Euro nahradilo národní měnu v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemsku, Portugalsku, Rakousku, Řecku a Španělsku.

Zavedení jednotného trhu je postupným procesem, který dosud neskončil.

Vzhled Euro bankovek a mincí

6. Jednotný vnitřní trh a jeho 4 svobody

S více než 450 miliony spotřebitelů je jednotný evropský trh největším trhem světa. Členské státy se dohodly nejen na odstranění kontroly zboží na vnitřních hranicích, ale i na zavedení čtyř základních svobod, na kterých je EU postavena. Jde o volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. **Volný pohyb zboží** znamená zrušení celních bariér, jednotné technické, bezpečnostní a hygienické předpisy, které umožňují bezproblémový pohyb zboží po Unii. U dovozů z nečlenských států uplatňuje Unie společný celní tarif. Výhodou **volného pohybu služeb** je, že firmy mohou nabízet své služby či se usadit ve všech státech Unie. Díky **volnému pohybu osob** se občané mohou sami rozhodnout, kde chtějí pracovat, studovat či žít za stejných podmínek jako občané vybrané země. Cestovat mohou bez pasu volně po celé Unii. Čtvrtou svobodou je **volný pohyb kapitálu**, díky kterému si občané mohou otevřít konto, převádět peníze, investovat nebo spořit v jakékoliv zemi EU.

Propojením národních trhů vzniká rozsáhlejší trh, který přináší výhody všem zúčastněným zemím - větší odbytiště, podniky mohou dosahovat optimálního rozsahu výroby, protože nevyrobějí pouze pro omezený domácí trh.

4. Rozpočet EU

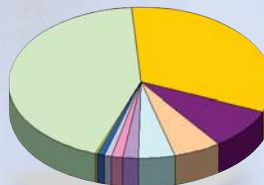
Rozpočet Evropské unie navrhuje Evropská komise a na jeho schválení se podílejí Evropský parlament a Rada EU. Protože EU nevybírá od občanů nebo firem daně, plynou příjmy do rozpočtu EU z tzv. vlastních zdrojů, a to automaticky:

- ★ všechna vybraná cla za dovoz do Unie z třetích zemí
- ★ zemědělská cla
- ★ 0,5 % z DPH vybraného v Unii.

Unie žádá členské státy jen o tzv. čtvrtý zdroj, který představuje maximálně 1,27 % hrubého národního produktu (HNP) každého členského státu. Rozpočet EU musí být vždy vyrovnaný.

Z rozpočtu se financují všechny společné politiky a aktivity Společenství, rozvojová pomoc třetím zemím, předstupní programy pro kandidátské země, administrativa Unie atd. Statisticky přispívá každý občan EU do rozpočtu částkou cca 270 eur ročně. Nejvíce prostředků směřuje do zemědělství a do tzv. strukturálních fondů, určených pro financování rozvoje méně rozvinutých oblastí Unie.

Rozpočet EU v roce 2002

- Evropský zemědělský záruční a orientační fond
- Strukturální fondy a Kohezní fond, regionální politika, doprava a rybolov, finanční mechanismy
- Vnější vztahy
- Administrativní výdaje všech institucí EU
- Výzkum a technologický vývoj
- Ochrana spotřebitele, vnitřní trh, průmysl a transevropské sítě
- Vzdělávání, mládež, kultura, informační společnosti, média, zaměstnanost
- Energetika, Euratom, životní prostředí
- Záruky a rezervy
- Společná zahraniční a bezpečnostní politika

5. Politiky EU

Evropská unie neovlivňuje zdaleka všechny oblasti našeho života, jak by se někdy mohlo zdát. Její instituce mají jen ty pravomoci, které jim společná vůle členských států explicitně přidělila ve Smlouvách.

Pravomoci EU dělíme na:

Výlučné - zde má EU právo přijímat a určovat pravidla a členské státy mohou v těchto oblastech zasahovat jen s povolením Unie. Jedná se o následující oblasti:

- ★ společná obchodní politika (vůči třetím zemím)
- ★ společný celní sazebník (vůči třetím zemím)
- ★ měnová politika pro 12 zemí eurozóny
- ★ vnitřní trh (do velké míry).

Sdílené - v těchto oblastech mohou členské státy vydávat legislativu za předpokladu, že tak již neučinila Unie.

Jedná se o následující oblasti:

- ★ zemědělství a rybolov
- ★ vízová, přistěhovalecká a azylová politika
- ★ hospodářská a sociální soudržnost
- ★ hospodářská soutěž
- ★ ochrana spotřebitele
- ★ životní prostředí
- ★ sociální politika
- ★ čtyři svobody
- ★ občanství
- ★ doprava
- ★ daně.

Politiky EU

Doplňující - v těchto oblastech se aktivita EU omezuje jen na podporu členských států. Jedná se o následující oblasti:

- ★ politika zaměstnanosti
- ★ hospodářská politika
- ★ celní spolupráce
- ★ vzdělávání
- ★ kultura
- ★ zdraví
- ★ věda a výzkum, apod.

V kompetenci členských států tak zůstávají oblasti ostatní, tj.:

- ★ vnitřní organizace států
- ★ národní identita
- ★ organizace ozbrojených sil
- ★ veřejná správa
- ★ veřejný pořádek a bezpečnost
- ★ organizace justice
- ★ mzdy
- ★ organizace zdravotnických služeb
- ★ lékařská péče, apod.

